

ประชุมโคลงสุภาษิตพระราชนิพนธ์

ในรัชกาลที่ ๕

พระนางเจ้า สุขุมालมารศรี พระราชเทวี

โปรดให้พิมพ์ในการบำเพ็ญพระกุศล

เมื่อสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ ฯ

กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร พระธิดา

สิ้นพระชนม์มาถึงศตมวาร

เมื่อวันท ๑๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๖

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

๔๙๕. ๗/๑

เขื่อนมดแดง หอสมุด วัดทุ่งขาม

วัดมดแดง

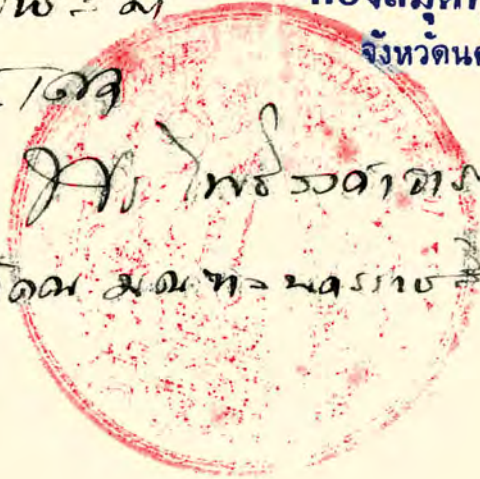
ห้องสมุดพุทธสมาคม

จังหวัดนครราชสีมา

๑/๕๑๓

พระอาจารย์

วัดมดแดง นครราชสีมา

หอสมุดแห่งชาติ.ฉลิมพระเกียรติ ร.๘ นครราชสีมา

ถูกขอมเกล้าเพื่ออยู่แล้ว, พระบาทสมเด็จพระ ๒๓๙๑-๒๔๕๓.

ประชุมโคลงสุภาษิตพระราชนิพนธ์

ในรัชกาลที่ ๕

พระนางเจ้า สุขุมาลมรศรี พระราชเทวี

โปรดให้พิมพ์ในการบำเพ็ญพระกุศล

เมื่อสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้าสุมณฑาทิพยธิดา ฯ

กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร พระธิดา

สิ้นพระชนม์มาถึงศตมวาร

เมื่อวันท ๓๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๖

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

เลขห้อง 102

เลขบัญชี 398.995911
จ 657 21

เลขทะเบียน 46.31 11.9555

พระรูปสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ สุขุมขัตติยกัลยาวัดี
กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร
ทรงฉายเมื่อพระชันษา ๔๑

สารบัญ

ประชุมโคลงสุภาษิตพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕

๓	โคลงวชิรญาณสุภาษิต	หน้า	๓
๒	โคลงสุภาษิตพิพิธธรรม	,,	๒
๓	โคลงสุภาษิตอิสัปปกรณ์	,,	๓๒
๔	โคลงสุภาษิตสอนผู้เป็นข้าราชการ	,,	๓๗
๕	โคลงว่าด้วยความสุข	,,	๔๐
๖	โคลงสุภาษิตบางปิ่น	,,	๔๔
๗	โคลงกระทุ้สุภาษิต	,,	๔๔
๘	โคลงสุภาษิตโสฬสไตรยางค์	,,	๔๗
๙	โคลงสุภาษิตนฤทมนาคาร	,,	๕๓
๓๐	โคลงพระราชปรารภความสุขทุกข์	,,	๕๗
๓๓	โคลงสุภาษิตเย็บเต๋ก	,,	๕๗

วชิรญาณสุภาษิต

(ทรงพระราชนิพนธ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๒)

- ๑ สัจจัตถะยอชคสัน สรรพมวง คลฺเฮย
ห่อนยักออย่างอื่นยง ยิงฟ้า
โดยกลายฝ่ายไทยคง เจือท จริตเส
หยั่งสทธิทวิคณควำ คุร่ายคงเห็น ฯ
- ๒ จำเอนประกอบเกอ การเพียร ทวฺยนา
จักทวาทิร่ายเวียน จิงรู้
เฉกเค้าไค้ทางเคียน คลฺลอล เร็วแซ
คลำมีคณิกมากผู้ เสาะพลั้งพันควา ฯ
- ๓ ขณฺญาควมรอบรู้ เปนทน เติมเฮย
คําคิศฺจริตทนน ประเดือง
ไผ่คําทุจริตรน คนตก เชื้อญแซ
แสตงเทียบคุณไทยเอยง เยี่ยงอ้างทางสอง ฯ

จุฬาลงกรณ์

สุภาษิต พิพิธธรรม

ความสุภาพ

๑๐	มีบุญหนุนแต่ครั้ง
หอนยังหอนยืนยาว
กำเรียวจักเป็นราว
เรียบรายสุภาพแล้ว | หนึ่งคราว หนึ่งแซ
เกลือกแคล้ว
รอยคิ ฉินพ่อ
กลับไค้สองกาล ฯ |
|----|--|---|

ความรู้

๒๐	ยามรู้เรียนรำไว้
ใช้ชอบจะชู้ตน
ใช้ผิดจะกลับผจญ
คัชัวงชั่งช้ำ | หวังผล
เลิศล้ำ
คนมอก มั่วยแซ
สนิทแล้วจึงขยาย ฯ |
|----|---|---|

ความฉลาด

๓๐	ฉลาดหัดเลี้ยงชีพด้วย
ฉลาดหลีกความผิดประกอบ
ฉลาดพคผิดระบอบ
ฉลาดคึกจะผิดแพ้	ความชอบ ธรรมนา
ชอบแก้
บากชีพ ตนแซ
พ่ายผู้ฉลาดใด ฯ
๔๐	รู้การเก่าใหม่ทั้ง
รู้ลักษณะอักษรทำ
รู้ผลของคลองควรคำ
รู้จักควรขอบแก้	แม่นยำ ยิ่งแซ
แม่นแท้
ไพเราะ เรียบแซ
ทให้รู้ผลของ ฯ

ปัญญา

- ๕๐ ปัญญาการจักใช้ สามสถาน
 หนึ่งฉลาดสงครามการ ศักดิ์
 หนึ่งไว้องโอาหาร ควบที่ ทูตนา
 หนึ่งฉลาดการเมืองรู้ ชอบใช้ผดุงแค้น ฯ

สติ

- ๖๐ ปัญญาทั้งมาเทียบ รถยาน
 แม้นขาดหักดาหารย์ ชักใช้
 จักควยคนองหาญ เห็นผิด ผันแฮ
 ชอบสติทริตรองให้ ถองแท้ จึงทำ ฯ

ความสงสัย

- ๗๐ สงสัยสับสนสิ้น ทุกประการ
 ค่อยนิ่งค่อยพองนาน จึงรู้
 แม้นทวนคว่นว่าขาน เขาเกลื่อน กลายแฮ
 ถึงทรายจะสอขลุ่ย สลักเลี้ยวเลี้ยวเลือน ฯ

ความพองขึ้น

- ๘๐ คิดใ้รู้ที่ สุกการ
 หมายถึงเป็นประมาณ มักพลั้ง
 รัพคไ้รู้ฐาน ผิดชอบ
 พล่านพลุ่งพุ่งไ้ยัง หยุทไ้กั้เอน ฯ

ความเลือกพ้น

- ๘ ฝืนคนพุนพวยาคัวย ไวศา คนแซ
 ควรชอขประกอยยา หยกแก้
 ถูกคณียีศาจหา น้ำปรีต รคแซ
 แม้นไขว่โอสถแท้ เทียงม้วยมลายชนม์ ฯ

ตระหนั

- ๙ ชนตระหนัมิทรพัยแล้ว เกียงจำ แน่นนา
 ไข่ออกทุนหนนทำ เพิ่มข้าง
 กินกินก็สิ้นจำ จนรอก ไฉนญา
 มิทรพัยบุญสร้าง ชีพสันทรพัยสูญ ฯ

นินทา

- ๑๐ ท่อหน้าไข่ว่าถ้อย เกือนตัก
 โดยชนฉนเพื่อนรัก พันธ
 ลับหลังแต่ตั้งปรัก ปรำติ เทียนแซ
 ถึงรักก็จักต้อง แตกراءรานกัน ฯ

สรรเสริญ

- ๑๑ สรรเสริญสมเหตุคัวย การดี จริงเฮย
 มักยั้งยืนไข่มุ่ กลัวยร้าย
 สรรเสริญแต่ว่าที่ คนคั่น เค้นนา
 มักจะกลัวยักย้าย ห่อนยั้งยืนคำ ฯ

ความเลือกสน

- ๑๖ แสงวหาสาเหตุผู้
 เข้าสอคายความใน
 หนึ่งไม่ว่าความใด
 พุดเท็จข้างจริงข้าง
 ผิดใจ กันนอ
 ขอกอ้าง
 ใคอยาก รู้เขย
 ประโยชน์นั้นอันใด ฯ

อลัชชี

- ๑๘ สงฆ์ประพฤติลามกสัน
 ชายช้อยชายชั่วปราศ
 อิกหญิงคบบชาก
 สามพวกใครพบให้
 สังวาส สงฆ์แซ
 สัตย์ไช้
 ชายเปลี่ยน ชมแซ
 หลีกหนีเสีย ฯ

ศรัทธา

- ๑๙ แสงวหาทพิงให้
 เห็นสาสนธรรมใด
 จงหมั่นประพฤติใน
 จักเกิดผลผ่องแผ้ว
 เติมใจ เทอญพ่อ
 เลิศแล้ว
 สาสน์ท่าน สอนนา
 เพื่อหมั่นใจจริง ฯ

หน้าด่าน

- ๒๐ หญิงชั่วฉวีละแล้ว
 ใช้ชอยจักพันพิว
 ขุนหมื่นถอกตัว
 ภูมว่าไปน้าบ้าน
 มีผิว ใหม่ฤา
 เพื่อด้าน
 โกงเก่ง นกนอ
 คยค้าพาโกง ฯ

ทิสฐิ

- ๑๗ จักถือนิสฐิให้ ฐิทัน การนา
 กล่าวผิกงคิถัน ตอสู
 กล่าวชอบคอบควรณัน ผโชนอ้อน ตามแฮ
 แม้นมากบชาฐิ อ้อนไวร้ายเบา ฯ

ความดุ

- ๑๘ การทักขัง ึงคิ
 แม้นคพาลมี เน้นข้าน
 จักนำชงราค วยไทย ถึงแฮ
 แต่อย่าจักเกินจ้าน ิจเอนอ่าวกิน ฯ

ความกรุณา

- ๑๙ กรณามนุษย์ถ้วน ทวยชน
 ให้สุขทุกขทำงาน ปลคเปลื้อง
 ตามแต่พลการตน จักอาจ ทำแล
 น้อยมากหากนัยเบือง แขนกรุณา ฯ

ความตณ

- ๒๐ ตณโรโรปลันทรพย สินสุญ สันแฮ
 ตณอคคิหนกณท เป่าใหม่
 ตณผิยังบุญบรรพ มาเกิด
 ถึงบุตรภรรยาไค ทุกขทันตนตาย ฯ

เล่น

- ๒๑ ^๕เด็กแข่งองอ^๕เล่น อดวน
 เป็นแต่หนวกหูคน อยู่ใกล้
 เติบแล้วเล่นซกชน สกเร็ว แรงนา
 กังยู^๕ผู้ใหญ่ให้ เกอกร้อนชิงชิง ฯ

วาจาร้าย

- ๒๒ ^๕วากล่ำวากล่ำ รุนแรง
 ลั่นดังคายคมแสง พิชกล้า
 ไครยินสยะแสง หครัน ครำมนา
 ลั่นจะแทงคอคว่ำ ชั้พม้วยพลันพลัน ฯ

ผู้ดี

- ๒๓ ^๕สุขุมาลโคยชา^๕คเชอ เผ่าพันธุ์
 กายกอบวรลักษณอัน เลอียดพร้อม
 ไทรทวารประพฤตีสรรพ์ สิ่งชอช ควรรณา
 เลอียดครบควรรณอัน ทำนนั้นสุขุมาล ฯ

ความทเขอทยาน

- ๒๔ ^๕ผู้^๕อนประกอบ^๕เกอ การโต ถัก
 พลชยอชากทยานใจ จับข้าง
 เห็นใหม่เปลี่ยนใหม่ไฉน จักเสร็จ ลงฤฯ
 ทุกสิ่งสรรพคังคัง สุกกันจนตาย ฯ

ความประมาณตัว

- ๒๕
๑ ห้ามกายกายแก่แล้ว หนอเรา
อย่าเยี่ยงเขาเพราะเขา หนุ่มพี่
สาวเส้งขมา นิ่งนิ่ง เลียนา
ชนคนองบ้องบ่อ จักได้ความอาย ฯ

ความเกิด

- ๒๖
๑ ยามเกิดเกิดยากพัน ประมาณ นักแซ
ควรสงวนชีพนาน เน้นไว้
สิ่งชั่วประจักษ์การ ว่าจะ ม้วยแซ
จงหลีกรักชีพให้ มอดค้วยกาลเอง ฯ

ตันทา

- ๒๗
๑ ผัสสน้ำสอให้ เวทนา มีไชย
จึงก่อเหตุตันทา ห่อหุ้ม
คือชอยากทยานปรา กฏเกิด เร็วแซ
ผิวหักไให้น้อยคุ้ม โทษร้ายกายเกษม ฯ

แม่นย่า

- ๒๘
๑ แม่นย่าทำเลขลวัน ไช้หลง ล้มไชย
จับจ่ายขายชอคง ไช้ปลั่ง
ผิวกิดผิกเพยนผจง เวียนลบ เลื่อนนา
ทุนรวักไรทั้ง คอกค้อยพลอยสูญ ฯ

ย่อ

- ๒๘ ทำขบายขยับเข้า
 ขยที่คั่นขันคิก
 พลาทซ์อ็กกลัขวิค
 ฟังเซ็กเก็กเซ็ชชัย
 เกาสักก
 เซ็ชชัย
 กล่าวโทษ
 คยค้ำพาทาย ฯ

ประจบ

- ๓๐ เป่นคนรอรูท
 คื่อท่านผู้ปรารภ
 คิคณิกโยควรคย
 ฌิขรูเล็อกพน
 ควรประจบ
 ชอยนั้
 พาลิก พัวแซ
 ออย่าได้ประจบใคร ฯ

หนักแน่น

- ๓๑ การใดได้คิกแล้ว
 ออย่าท่วนพุกเฮะอะ
 เกลือกพลาทจะพลอยปะ
 เซาติจะคอบโต
 ฤาจะ กัก
 ชวกโอ
 เปนยค ไปแฮ
 ท่อช้างอันใด ฯ

ความสำรว

- ๓๒ ซ้ำซ้ำว่าชอยแล้ว
 ฌนังไชนงมงย
 พุกข้างออย่านทย
 เถอะจะถูกลัชชัย
 ออย่าชย ไปเฮย
 ฌองจอย
 ทำหม่ย มนนา
 เล่นแล้วเหล็ชหลาย ฯ

ความเลิ

- ๓๓ เชื้อข้ากุน้ำเคระ กระเจอะกระเจิง
 ้นและมัวหลงเลิง เทียวเหลัน
 ห่างวังช่างเชอะเซิง ชุ่มช้าม
 จ่านะอย่าละเว็น สู้รววังสถาน ฯ

เชอะเซิง

- ๓๔ เชอะชะชุ่มช้ามไซ้ ไข่ควร
 งุอะระเกะกะกวน จิตรฟุ้ง
 ทำไคก็ยัยวน ความโกรธ เสมอณา
 ชักแต่คุค่ากั้ม เพราะควยเชอะเซิง ฯ

ความสมม

- ๓๕ สิ่งไคไปไคถ้าง ชักลี ๕
 ย่อมจักเกิควาคี หม่นคล้า
 ย่อยยับกลัยของคี่ เปนชั่ว
 สกปรกประกอบข้า ทรวัยสันเล็บของ ฯ

ความสอาด

- ๓๖ ความสอาดปราศเศร้าสิ่ง สมมม
 อิกกอบการอบรม ้นเร้า
 บำยักโรครกระคม มาแขก *
 บ่วงใหญ่ไ้รกายเข้า เขตรวิเรือนตน ฯ

ห้องสมุดพุทธสมาคม

๓๓

จังหวัดนครราชสีมา

ความรุก

- ๓๗ รุกความตามเหตุได้ มีแค คนเซย
แต่ก่อนจิรกาลแล ยักัน
สขทกขัยอมปรวนแปร ผลักเปลี่ยน กันนา
เห็นเที่ยงเยี่ยงอย่างช รุกได้ใจสยาย ฯ

มายา

- ๓๘ ทำเจ็บจกมกให้ คนเจ็บ จิงนา
นอนนักษักเมื่อยเหน็บ หนักควัย
สมยัคัศักรเก็ย กินย่น ยแซ
เลบเจ็บจริงจำม้วย เพราะแสรังแสทงลวง ฯ

เข้าใจ

- ๓๙ หนักจิตรคิขัคช้อง กัยใจ จิงนอ
ความลัษัปรยทุกซ์ไคร จักได้
ระนิงถูระไซ ควรคิก ไฉนนา
พคักเสียสงขไว้ คุล่องแล้วจิงขยาย ฯ

สามัคคี

- ๔๐ ขรรคาหม่มมากแม่น เมืองโค กัก
ต่างร่วมสามัคคีใจ ค่อต้ง
จักปราศอริภอย พาลพวก อินแซ
เจริญสุขเพราะเสพยัช้อง สิ่งขัสามัคคี ฯ

โคลงสุภาษิต อิตปปกรณัม

(ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ทำยนิทานททรงแปล

จากภาษาอังกฤษ)

เรื่องสุนัขป่ากับลูกแกะ

- ๑ ชาตีกักขละทุร้าย สันดาน
 ข้างจะหาสิ่งพาล โทษให้
 ถึงรักกล่าวคำหวาน คำชอย ก็ดี
 หาญหักเอาจนได้ ทั้งข้อเขาประสงค์ ฯ

เรื่องคิงควากับวิเซิล

- ๒ ผู้เฉลยฉลาดถ้อย พาที
 ถึงเรื่องระวาคี ชุ่มซึ้ง
 ผ่อนพุดผ่อนปรนดี กลยเกลี่ย เสียนา
 ฟังขบาคโสศพร้อง รอคพันภัยเกษม ฯ

เรื่องลากับตักแตน

- ๓ เห็นใครเขากอยเกอ การโต ไตนา
 แม่นสิ่งพันวิไสย สุกอ้าง
 ทกุกทกายใจ ทยานอยาก
 ทำเทียบแข่งเขาย้าง ขอกเบองฉิบหาย ฯ

เรื่องสุนัขป่ากับนกกระเรียน

- ๔ ทำคุณแก่ชาติร้าย โหดหิน
๑ กลับกลอกขบขัน ยึดไว้
 ขยำหวั่งคอบแทนคิน คุณชอบ คุณนา
 ความที่พ้นภัยได้ นับคุ้มแรงเรา ฯ

เรื่องคนเผ่าถ้ำกับช่างฟอก

- ๕ เผ่าถ้ำการกลั้วคลุก ของดำ
๑ ชักฟอกไฟขาวดำ ดำเข้า
 ที่ชั่วยาขมขมจ๋า แยกถิ่น สถานนา
 สองอย่างรวมรวมเค้า คลุกได้ฉันทไ ๗

เรื่องเด็กจับตัวเพลิง

- ๖ จับผิดจับถูกคว่ำ ไชวชน
๑ กับพอลกัลลัน หลอกทวย
 โทนพิษผิดถึงตน ตันอก อักเฮย
 หากว่าโดนใหญ่ม้วย มอกสันวายชนม์ ฯ

เรื่องไก่กับพลอย

- ๗ นิสัยใจบ่ต้อง การดี
๑ พยสิ่งประเสริฐศรี ดีชั่ว
 ไปชอบไปชวนมี จิตรปราศ ถนนานา
 คุงไก่อพยแก้วล้ำ หลีกแล้วเลจร ฯ

เรื่องมดกับตั๊กแตน

- ๗ เวลาควรกอบเก็บ กิจการ
 แสวงหาสิ่งอันสาร เก็บไว้
 เล่นเล่นละเลยงาน มัวเล่น เสีย
 เกิดทุกข์ระไร ทรัพย์สินต้องเคืองเขิน ฯ

เรื่องอาณาจักรแห่งราชสีห์

- ๘ จนมีแข่งอ่อนไค้ ยุติธรรม เสมอ
 บำราศชาวพาสกรรม กตแล้ง
 เจริญสุขแดนเช่นคำ เก่าเล่า มา
 กระทบอ่อนอาจอกร้าง เกียรติเจ้ากลางประชุม ฯ

เรื่องนายประมงเป่าขลุ่ย

- ๙ เป็นคนควรรยรู้ คราวการ
 แม้นจักประคองงาน ง่ายไค้
 ควรรำรำปาน วาริช นั้น
 จักจกประโยชน์ให้ เสื่อมแท้นั้นเห็น ฯ

เรื่องกระต่ายกับเต่า

- ๑๐ เชื้อเร็วแรงเร็วทั้ง เชาวน์ชาญ เขียว
 แม้นประมาทมละการ ก็
 โฉกซำซำห่าญ ห่อนหุก ยิ่ง
 ทั้งเต่ากระต่ายทำ แข่งขันเร็ว ฯ

เรื่องคนเดินทางกับสุนัขที่เลี้ยง

- ๑๒ มีกิจจรท่งย่อยช้า เขาวน่ทวาม
 ชักเนิ่นเพลินไปตาม เรืองคร้าน
 ยกตนเกลื่อนกลั๊ความ กลยหมั่น เขานา
 คิแค่เลียงจิกจ้าน อย่างน่เนองเนอง ๖

เรื่องเทวดากับคนเงินเกวียน

- ๑๓ ชัยเกวียนตกหล่มทั้ง เกวียนวอน เจ้านา
 เทพท่านบินจึงสอน เลศให้
 การทนช่วยตนถอน เองก่อน สีนา
 ตนไม่ทำเองใช้ เพื่อนผู้อื่นไฉน ๗

เรื่องสุนัขกับเงา

- ๑๔ ชนที่มีโลกลั่น เหลือหลาย
 ละเก้ามุ่งใหม่หมาย กลั๊แคล้ว
 โลภจนจวบตนตาย ไป่คิก ชีพนา
 เล่ห์สุนัขคาบเนื้อแล้ว โลภขึ้นเงาชล ๘

เรื่องลูกตุ่นกับแม่ตุ่น

- ๑๕ ตายอกมกัศอกก้าว เกินเห็น
 ไป่คิกชุกล้ำเค็ญ ชักช้อง
 วาจากัวร์เย็น เหตุแห่ง พินาศนา
 ฤทระออกหลอกคัง อักฮันตันทรวง ๙

เรื่องนกแขวงแขวกับกา

- ๑๖ มิตรมาผูกรักด้วย ยามเรา คืบนา
เปรียบพิศขย่าว คำน้อย
มิตรคอยเมื่อท่าเภา แดกขัย แค้นเฮย
ก็ค่านัยกว่าร้อยละ โกลีลันแหล่หลาย ฯ

เรื่องชวานากับงู

- ๑๗ สันดานพาลถ้อยแท้ อักขัญ ญา
ถึงจักถกม้น มากล้น
ทำคุณแบ่งปัน ทรัพย์เท่า ไทเฮย
ฤาจะคุ้มพัน คิรวัยสนของเรา ฯ

เรื่องโคบาลกับโคที่หาย

- ๑๘ ทรัพย์ใดในฟ้างพัน ปรัดพิ ภพเฮย
ยศอีกบริวารมี เพิ่มไ้
เทียบยเท่าควงชี พิศลัก หยากเลย
รักแต่ชีพเดียวไว้ อนันน์ทำเนา ฯ

สุภาษิตสอนผู้เป็นข้าราชการ
(ทรงพระราชนิพนธ์ในเรื่องนิทราชาคริข)

๑	มารควรจะแจ้งแจก	นิติสาร
	ตามคติโบราณ	กล่าวไว้
	วุฒิประการ	ควรประกอบ ยศแซ
	สำหรับขัตติยราชได้	เลือกเลียงมนตรี ฯ
๒	หนึ่งมีชาติพื้นเมือง	เสนา นานา
	หนึ่งเจริญชนมา	ยุแล้ว
	หนึ่งเรียนรอยวิทยา	ยลทราย เสรีแซ
	หนึ่งยังปัญญาแล้ว	ผ่องพันโลกเขลา ฯ
๓	ควรเนาตำแหน่งใด	ฐานัน ครุเขย
	ญ่าบ่ครบสี่สรรพ	แท้ได้
	สองสามสิ่งสำคัญ	ควรปลูก เลียงแซ
	วายว่างห่างวุฒิไท้	ท่านเว้นไยผดุง ฯ
๔	เจ้าจงทำวิรุ	ประมาณ คนเทอญ
	พระโปรคชบุเลียงปาน	กั้น
	เพราะเหตุวุฒิสถาน	โคซึ่ง มีแซ
	เห็นตระหนักจัก	หลีกพ้นเพื่อเหิม ฯ

๕ ๐ จักเทมิจรุญชัย

พระราชกำหนดมี

สำหรับมาดย์มนตรี

เจนจบชนบชนากสรวัง

๖ ๐ อย่าเพลงอย่าพลิกเค้า

มันจิตรคึกคักคึกคัก

ไคคึกช่วยซันชู

พระประสงศ์ศุภคาว

๗ ๐ เวลาเข้าค้ำตั้ง

ราชกิจอย่าพาเหียว

ไปรู้รุ่งสอยเรือน

ประมาทมักพลากค้ำ

๘ ๐ สงครามมาเหยียบย่ำ

ทอดชีพอาสาไป

สงวนราชรักษาไฟ

ผิวเหตุเขตรชัณฑ์ข้าม

อธิปัต

กล่าวอ้าง

ประพฤติ ตันนา

สิ่งล้วนควรแสง ๑

คุณญ ธรเฮย

ต่อท้าว

เชิดเกียรติ ทานนา

รุ่งสู้อาสา ๑

ความเพียร เทอญพ่อ

อย่าคร้าน

ทรายผึก ซอยนา

เกาะก้วยคึกคัก ๑

แคนไกล ไกลๆ

อย่าคร้าม

ที่เกิด คนแซ

ขอยฟ้ารุ่งไป ๑

- ๕ การในนครศรี
 โคยแบบขบถอัยการ
 เห็นท่างอคติสถาน
 มลระวิหิงสาแปล
 ๖ ำพรพรรณยังไ้สน
 สอนแต่พอจำยาม
 จงหมั่นตริตรองตาม
 ทราบชัดจิงจักช้
- พิจารณา ความๆ
 เทียงแท้
 ทัณฑ์เที่ยง ตรงแซ
 ปลกเปลื้องเก็บคณัน ๗
 สุกความ
 แรกน
 คำแม่ สอนนา
 ๘ ๕
 อนเอนอรรดสอน ๗

โคลงว่าด้วยความสุข

(ทรงพระราชนิพนธ์พระราชทานเป็นส่วนหนึ่งในพิพิธพากย์สุภายิต)

๑	นรชนจนชาติเชื้อ	ศิริจิฉาน
	รักสุขใคร่สำราญ	ทั่วถ้วน
	คำวิหีประกอบการ	ค้ำชู ไฉนนา
	หวังหลักความทุกข์ล้วน	เสาะข้างทางสราญ ฯ
๒	แสดงสาสนตามปราชญ์ผู้	ปรีชา กล่าวเชย
	ว่าสุขคือเวทนา	ที่ทั้ง
	ชีพิตเพราะเป็นอา	รมณ์อาจ ทนแธ
	ทุกข์ย่อมทนยากทั้ง	กลมล้างชีพสลาย ฯ
๓	จักขยายแจกสุขสิ้น	ฉันทใด ไฉนอ
	ควรนับสองอย่างใน	ที่นี้
	สุขกายและสุขใจ	จำแนก นามนา
	สุขจิตรบดินทิตซ์	ว่าถ้าสุขสกนธ์ ฯ
๔	เพราะชนหวังสุขกล้า	เป็นมูล
	จึงกอบกิจเพิ่มพูน	แผ่กว้าง
	ประโยชน์ยิ่งสมบุรณ	ขมิสุก ประสงค์เลย
	ได้สุขข้างทุกข์ข้าง	เพื่อสิ้นเหลือทยาน ฯ

- ๕ โยธามย์มกล่าวอ้าง
ว่าทุกข์เทียบดังพิศตร
ความสุขซึ่งมีรัก
ยกเหตุให้เห็นตน
ชอกชวรณ
ส่วน^{นี้}พณ
เป็นคอก ควงแซ
ตลอดคตังพลิกขา ฯ
- ๖ ผู้ว่าสุขมากแย่ง
ให้เทียบทุกข์สุขขึ้น
สำรวจและโคกคัลย์
หวัหากมากกว่าให้
ขึ้นยัน กล่าวเฮย
แพนกวัว
ไคมาก สมัยฮา
เหตุ^{นี้}พณสุขหลาย ฯ
- ๗ อธิบายความคิดทั้ง
คำแรกกล่าวพิศการ
คำหลังลตวิจารณ
ขอลักคักความทัน
สองประการ ^{นี้}พ่อ
ยัง^{นี้}ลักัน
จนหยาย เกินแล
แต่งแต่มีตามใจ ฯ
- ๘ ผู้ ไคมีสุขแม่น
นับว่าทุกข์เยี่ยมกราย
ผู้ทุกข์เมื่อทุกข์คลาย
สุขและทุกข์คอบกระทัอน
เลื่อมสยาย ลงเนอ
กลัษรอัน
คงประสย สุขแซ
ทุกครวัคราวแปลง ฯ

- ๕ ควรแสตงสุขทุกข์เข้า คู่กัน
 นำสุขทุกข์คงพัน ผูกท้าย
 อยากสุขย่อมนำสรรพ ทุกข์เกิด มีแฮ
 ต่างแต่ซ้ำเรื้อร้าย อ่อนด้วยทางเกิน ฯ
- ๑๐ อยากเกินทุกข์เกิด กอบกิจ
 สุขห่อนยังยืนสนิท เน้นซ้ำ
 ส่วนทุกข์ทนของคิคน ความสง แวงนา
 อีกมักชกกลากลับ ยิ่งล้ำสุขหลาย ฯ
- ๑๑ ขวนขวายหาสุขด้วย ความสุข จริตแล
 ย่อมจะสมจิตรลุ แน่นแน่น
 ทุกข์กระทัอนห่อนแรงๆ ทั้งทุกข์ จริตพอ
 แต่ไปพ้นคับแค้น ครอบไว้ภายหลัง ฯ
- ๑๒ ยังหวังความสุขสิ้น ทราบใจ
 จักละหลีกทุกข์ไฉน ห่อนได้
 ทุกข์จะระงับไป เพราะระงับ สุขแฮ
 รักสุขเกลียดทุกข์ให้ ประหยดยังระวังใจ ฯ

๑๓ ผู้ใดยินร้ายและ

ทุกข์สุขข่มไ้ม่

ทวงจิตรปราศราศี

นั่งหยกศศคทางเมอ

๑๔ เรียงสารจวนจวบสิ้น

เรอมากลากเข็นมา

ผู้แทนสภานา

กรวยสียสามบทแก้

อินท กัณหา

หมกเชอ

เป็นสุข ยิ่งแซ

สุขนฤพาน ฯ

เวลา พิมพ์เฮย

ผกแท้

ยกถูก เกณฑ์แซ

สุขทั้งโลกยัธรม ฯ

• โคลงเรื่องนี้แต่งเมื่อปีชวด พ.ศ. ๒๔๓๑ ในบั้นนั้นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศได้ทรงรับเลือกเป็นสภานายกหอพระสมุดวชิรญาณ ยังทรงพระเยาว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงรับเป็นผู้แทนสภานายก

(ทรงพระราชนิพนธ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๐)

๑	รักเมียรักญาติ	รักผิด	กันนอน
	ญาติรักสนิท		ร้าง
	รักญาติ	หอน	
	ซากจิตรปลิด	ไต่	
	รักเมียคงชีวิต	ผูกเนียบ	
	กลต่างท้าว	แก่นค้ำ	
	ยามเกลียด	กลัยแมน	ศัตรู
	ไข้อยากไกล		
๒	พี่รักนุชนาฏควย	เหนใจ	จริงแฮ
	ไซ้รักรูปวิไล	เลิคล้า	
	ชื่นจิตรแต่หล่นไข	คำซ้อ	
	อีกสิ่งปฏิษิตซ้ำ	ส่งให้รักแรง	ฯ
๓	รักลูกผูกจิตรเพียง	รักคน	
	อยากแต่ให้คิด	กับร้าย	
	จำจักรวังผจญ	จิตรลูก	คนแซ
	แม่ปล่อยเป็นชั่วคัลล	กับเลี้ยงรัก	ฯ

- ๕ ๑ รักตนควรให้คึก สงวนตน
 ขยาประมาทกรรมล หมีนคลั่ง
 ภัยนอกและในกล ไทเกิด มีแฮ
 ขำขี้ตื้อวอย่ารัง รอคไ้ชนม์ยืน ฯ

ความเกลียดชัง

- ๑ ๑ ชังชอบประกอบไกล่ กลายกลับ
 ชั่วเมื่อก็ยังมี ว่าร้าย
 เมื่อตัวชั่วตาหลับ ลมหมก
 คักทั้งหมกมอมขาย ชักย้องชวนชัง ฯ
- ๒ ๑ นำชังตั้งแต่เฝ้า หวงหงษ์
 คักทำถมึงทึง กรวดเกรียว
 เถอะเถอะอย่าอ้ออิง ไปอีก
 รู้เท่าเจ้าคอกเปรี๊ยะ บุคแล้วจึงชัง ฯ

ความงาม

- ๑ ๑ งามโฉมโฉมนิ่มน่อง นงลักษณ์
 งามเกศกรรณรัศมีพัศตร์ ผ่องแผ้ว
 ขนนเนตรนุชนำรัก งามวัย กันนา
 งามโอษฐ์เอนอัคร์แพรว เพริศพร้อมรายทนต์ ฯ

- ๒ นาสิกสมรแม่นมั่น กลซอ
 ปรางเปล่งเล็งแลลลอ ขวบนอ
 งามรทงชวททงสอ สองไหล่ ผายแฮ
 รทวยอ่อนสองกรเกอ กอขนิ้วหักด้งาม ฯ
- ๓ สองถันเทียมเทียบด้วย สักขง กชแฮ
 งามรูปอรเฮอร์งค์ ไข่ซ้า
 คำเนนคังนางหงส์ เหิรเหิร
 งามยาทงามเพลอา เอี่ยมทั้งสรรพางค์ ฯ
- ๔ งามจิตมารยาทเจ้า งอนงาม
 งามพคงามยัมยาม ยั่วแย้ม
 งามเคื่องระคายความ คมเคียด คั่นแฮ
 งามเลิศลักษณ์แต่งแต้ม ผ่อนผ้าพางาม ฯ
- ๕ งามจริงทุกกล่าวอ้าง ทุกอัน
 ยามหลยละเมอฝัน ห่อนเว้น
 ลมเนตรนักรกระสัน รักรูป นังนา
 งามจับจิตรใจเตน คึดค้องตางาม ฯ

- ๖ งามนักรักแล้วยิ่ง เห็นงอน งามนา
 ยิ่งพิศจิตรจงสมร สุกปล้ำ
 จักใคร่ออกโอรชรูวอน วรรณภู เรียบเชย
 งามทั้งจักกลืนกล้ำ แกล้วไว้ในทรง ฯ

ความเบื่อหน่าย

- ๑ งดงามข้างพุดเลี้ยว ลกเหลือ
 กลอกกลับขยับเจือ ปกไข
 ยามชอร่อนโอรชรูวอน พังหนวก หุนา
 เชิงหล่อนช่อนเลี้ยวไอ ขว้างแต่ที ฯ

ความเยื่อหยิ่ง

- ๑ ยศศักดิ์สมบัติพร้อม ไพบลัย
 เชื้อมาตยชาติตระกูล เก่าล้ำ
 จักปนปะไพร่ปูน ทองครู่ กาชูแซ
 จำหยิ่งมั่นหย่อนซ้ำ เซอะสิ้นเลี้ยววงค์ ฯ
- ๒ ๑ มียศมีทรัพย์ซ้ำ สะสว
 หึงขยากระเชอชวย ช่อนให้
 งอนง้อก็เชนชวย เขาจัก แคลนนา
 ผิดก็หาใหม่ได้ เกือกร้อนรนไย ฯ

- ๓ หึงหึงเชือบคทั้ง สมบัติ
 ทิดค้แต่เลือกคัก ชักขัง
 ไปชมจับตัวชิต ชักสือ สมแฮ
 สันทรพยเสียดคักค้อง ตกซ้อปรมาน ๑
- ๔ หึงเยอเผยชยกเยอช ยอตน
 กิ่งกำไคทองกล เบียงนั้น
 หึงนักรักให้ผล พลันโค่น ทักแฮ
 เณรเสพยาพิษสัน สุกสันเลียบนม ๑
- ๕ ชนหึงไปชอบควย ชนโค
 พาลชอบพาลเพราะใจ ท่อค้อง
 ชนปราษฎ์ชอบปราษฎ์ใจ คำชอบ กันแฮ
 หึงต่อหึงกลบจ้อง จ่อหน้างามสาน ๑

ความอาลัย

- ๖ ลงกระไคสามคันแล้ว ไปเป็น สุขแฮ
 มีแต่ซ้อลำเค็ญ ชุ่นชิ่ง
 ไบราณท่านเล็งเห็น หากกล่าว ไว้แฮ
 เพราะห่วงหนแห่งห้อง หับให้อาลัย ๑

- ๒ ๑ อาลัยในดินคั้ง เติมเรา
 เคยอยู่เคยนอนเนา เน้นข้า
 อาลัยขึงในเยา วมาลัยมั่ง มิตรแซ
 เคยอยู่เคยเห็นหน้า แนนือเรียบมนอน ๑
- ๓ ๑ อาลัยใจอกน่อง นอนจ้อย
 ชลเนตรเหวาระเผลอผอย ผ่าวร่อน
 เสี้ยแรงที่คึกสอย สอนสื้อ
 ไยจึงรักชอน ชอนชู้ชายชม ๑

ความฤษยา

- ๑ ๑ ใครก็ไยนิ่งไค ใจนิก หึงษ์เฮย
 เกรงจักหาญหัวชึก ต่อสู้
 วิตกอกทักทัก คอยทิม แทงแซ
 กว่าระล่อมจมชู้ ชอนแล้วจึงสยาย ๑
- ๒ ๑ ฤษยาพาเกิดควัย โลกนั๊ก
 โลกทรัพย์โลกยศคัก สขลัน
 ระดีแต่เคี้ยวทัก เต็มอิม คนแซ
 ชนเช่นนชอบกัน ผิดผู้อื่นเผย ๑

- ๓ เป็นหญิงหงษ์เห่คู่ด้วย ความรัก
 ๑ คุไม่น่าชังนัก เช่นนั้น
 เพราะกลัวว่าชายจัก รางจิต คนแซ
 หากว่าแก่ถึงกัน กักแล้วเกินที ๑

ความพยายาม

- ๑ เจ็บจิตรภิกขิต์แก่น เคืองนัก
 ๑ บิณฑุกพุกเอยงัก ล้อลั่น
 จีบคตปทประจักษ์ จำก ใวันา
 พยายามชาติคนปล้น ปวดคุ่มวันตาย ๑
- ๒ เปลาเปลาเอาพุดขึ้น ทัยถม
 ๑ โดยแต่ตัวนิยม อยากไต่
 แม้ตายก่อนก็สม ใจรุ่ง เผานา
 ๑ ฝิบ่ตายก่อนได้ จักจ้องคอยเผา ๑
- ๓ พยายามชาติหนึ่งแพ้ว รู้หญิง
 ๑ เจ็บกั้งปั่นพิษยิง ออกย่น
 แค้นชายหมิ่นชายจริง ใจอาว
 ๑ แม้นไม่คอยเต็มวัน ไซ้เชื้อชายชาญ ๑

ความอาย

- ๑ ชกเขี้ยวอนาถโธ่ อายนัก
 หมายมชอบรักไยรัก ร่วมข้าง
 เปนชายและหญิงผลัก รักทั้ง นั้นา
 คึกใคร่กันปากว่าง กว่าม้วยเมื่อมรณ
- ๒ แสนอายหมายจักม้วย ไม่คั่น เลยนา
 ชายสละเหลือฝัน พักตร์สู้
 แค้นรักสลักกลืน ไยคล่อง ภายฤา
 เสียดใจจึงเสียดรู้ สิ้นแล้วทำไฉน ฯ
- ๓ ทุนน้อยไยเทียบหน้า เพื่อนฝูง
 ไร้ที่พวงพาพยุง ยกคั่น
 สูงศักดิ์ชกตนสูง สมเพศ
 อายเร่งอายชกรัน รุ่มเพียงเพลิงเผา ฯ
- ๔ สิ่งใดทำผิดต้อง จำอาย
 ถึงบ่อายบ่มลาย ชั่วล้าง
 ทำชอบไยควรหมาย อายอัย
 ชอบจะชชชอบอ้าง ออกให้หายอาย ฯ

- ๕ ขยายบายย่ออาจเื้อน มารษา
 อีกรักร่วมภรรยา ท่านห้าม
 ลักทรัพย์เสพยา ผลาญสัตว์
 สิ่งชั่วกลัวอายคร้าม อยู่แล้วไปสวรรค์ ฯ
- ๖ ความอายอาจขังขี้ด การประทุษฐาน
 แม้ขยายจักรุก เร่งร้าย
 คติโลกและธรรมยุติ อยู่แต่ อายแฮ
 แม้ขมิอายลมาย แม่นมั่นเคียรฉาน ฯ

ความขลาด

- ๑ กลัวตายหมายต่อต้าน มฤตยู
 กลัวแก่กลัวเจ็บ ตึงข่า
 กลัวบาปยำวงยู ซาพรำ วอนแฮ
 กลัวกั้นฎากลา คลาคัพันมัจจุภัย ฯ
- ๒ กลัวคำคนพูดไย ปกสนิท
 กลัวเล่ห์ลันงูพิษ พันร้าย
 เปนช่องฉกชีวิต วายชีพ
 จำปลากหวากหวนย้าย ยักเยื้องตนหนี ฯ

- ๓ กัลป์ผู้มีเพื่อนแล้ว ไปหลอน หลอกเลย
 กัลป์สัตว์ร้ายอย่าจร บ้างกว้าง
 กัลป์น้ำอย่าลงคอน เรือคำม สมุทแซ
 กัลป์แต่ล้นหลอกล้าง หลีกหนีไหน ๆ
- ๔ ใครใครใฝ่เฝ้าว่า กัลป์กรร ยาแซ
 ไซ้ชาติยักยา เสพยเนื้อ
 เกรงแต่จักโกธลา หลอขน หูเยย
 เมียมากกัลป์หมกเชื้อ ชาติผู้เมธา ๆ
- ๕ สู้ถนอมอมจิตรเจ้า จงรัก
 ไทชัคเคื่องน้องนัก จงชง
 ถึงเจ้าผดพิภ จงเอนก เลียนา
 วานแต่หน้าอย่าบัง ปิดให้หลังเรียม ๆ
- ๖ ขลาดใดไม่แม่นแรก รักหญิง
 ชนซ่าประหม่าจริง จิตรเคน
 ร้อนเหลือเหงอหยดตึง เต็มเขยก ผ่าแซ
 กระหมุกกระหมิกมีคเม้น ไม่ซ้ำคำหาบ ๆ

ความกล้า

- ๑ คนกล้าสามารถอ้าง ชวนชม
อยู่หอกล่อหงอนสคม ผูกผ้า
เห็นกล้าอย่าเพ้อชม ยามเล่น
กล้าเล่นกับแก้วกล้า คึกคนคนละเพลง ฯ
- ๒ ศัสตราคุมเกาะไว้ กับกร ตนแซ
เข้าสู่ท่ามกลางสมร มั่วกลุ่ม
แม่นปราศสุรชาติหยอน แสงคัท ตรูแซ
อาวุธตนคุ้ม ชีฟไต้ชัยโฉน ฯ
- ๓ ทวยหาญจำ^๕หินเทียม หนรณ
บริรักษ์ก้าวแคนตน ทรายม้วย
มากตายท่ามกลางผจญ ราง^๕ขอ เฉลิมแซ
ฉิรอกเรือ^๕ยศด้วย อยู่ก้าวแคนเกษม ฯ
- ๔ พลเรือนชอบ^๕บุรีรักษ์ ราชกิจ
ยามเกิดการต่อสู้ ทอบท้าน
ควรอ่อนผ่อนผันคึก จนสุก คึกแซ
ควรอาจอาจคึกค้าน ชีฟใช้ คือตะพาน ฯ

- ๕ สมเด็จพระนพท้าว เสด็จถวัลย์ ราชแ
 ทรงกอบสรภาพสรรพ สยวัน
 ควรในนครกัน นิกรการ โกงแซ
 มีศึกช่องพลม้วน มัวเข้าสู่สมร ฯ

ความเกียจคร้าน

- ๑ เกียจคร้านการดำช้ำ เหล่าสกุล
 เพียงแต่หาหนุทน ใส่ท้อง
 ม้วนอนนึ่งเงืองงู งมเปล่า
 ใส่แหยแห่งจักร้อง รำให้หาใคร ฯ
- ๒ อ้าวแม่นเกียจคร้าน อานขัด
 จนนิมจับฉก หนักข้อ
 วิทยาเกียจซ่อมหัก หายเสื่อม
 จวนจวบเอารังรอ จักใช้ฉันทไค ฯ

ความเพียร

- ๑ หมั่นเพียรเวียนรู้แท้ ยังเยาว์
 เมื่อเคียดต่อตามเลา เล่ห์รู้
 หากินกอบการเอา ประโยชน์ ตนเชย
 เพียรชอบประกอบกู้ ก่อสร้างตนเกษม ฯ

- ๒ ๑ มีเพียรประคองได้ ชุมทรัพย์
มากประมาณโกฏิ นับ ไบ่ถ้วน
เป็นพันภาคภูมิวิชัย การร่ำ เรือนนา
ความสุขสมบัติล้วน เสร็จได้โดยเพียร ๑
- ๓ ๑ ผู้ที่มีชาติเลี้ยง กุลวงศ์
ประมาทจิตรคึกคกทง เชื้อหน้า
ไยเพียรกลับพาพงศ์ คนเลื่อม สุนัข
นานหน้อยค้อยตกซ้ำ หมกเชื้อมีชุม ๑
- ๔ ๑ ชนใดมีชาติซ้ำ เลวทราวม
เพียรอุส่าห์พยายาม หมั่นหมั่น
ขยันคอยู่ฝนความ รู้แก่ เกินแฮ
กลับยศใหญ่ยิ่งขึ้น เช่นเชื้อผู้ดี ๑
- ๕ ๑ ขาคเพียรสิ่งหนึ่งนี้ ชั่วหนัก
คืออัมมมงคลชัก ถ้อยแท้
ห้ามทรัพย์อภัยศกักก็ ความสุข สบายแฮ
เป็นอภัพแล้วแล้ คลอดทั้งโลกธรรม ๑

บุติธรรม

- ๑ บุติธรรมคำออกอ้าง เขาจริง ไฉนฤา
 ไซ้เพราะพล่อยพล่อยฟัง พาทอ้าง
 ธรรมจริงจะท้องอิง คำขอท ไยเซย
 เห็นทัวบต้องจ้าง จำให้ใครฤา ฯ
- ๒ บุติธรรมสำหรับผู้ อิ่มหน้า
 อิ่มบค่อมทรวัยสำ เร็วแล้ว
 อกคิห์อนชักนำ จิตรหนัก นักแซ
 จึงอาจะรู้แล้ว ผ่องแท้บุติธรรม ฯ
- ๓ บุติธรรมสำหรับทัง ราชตรี
 ใครจะว่าไยมี ไยไต่
 แม้ข้ากระกระลี ลูกใหญ่ หลวงแซ
 คนต่างคนอยากให้ แก่ลวันคนที ฯ
- ๔ ผู้ใหญ่ไว้เวศร้าง บุติธรรม
 ท่อนใหญ่อยู่นานวัน มักลัม
 ผู้น้อยประพฤคิณ ผิดจาก ธรรมแซ
 มักจะไม่พนักัม เกศเข้าคายาว ฯ

ความโหม่นัส

๑	การโกใจสัถย์ทั้ง	สุจริต
	ฤาถรรพ์เป็นผิก	แผกซ้อง
	โหม่นัสสัถย์อันจิตร	จักเปรี้ยวบ ไคเอบ
	เจ็ยเพราะผิกขัยบ้อง	ปกขัธคัสสุญ ๖
๒	เมียรักศักก็ใหญ่ไค	แต่งงาน
	แปวประทุมขุจิตรพาล	ฟ่างซู้
	โหม่นัสถนัคยาน	ขนยัก ออกเอบ
	สุทรักสุทรอันรู้	เกียงแกกสไก ๗
๓	บุตรสันชนม์ชีพเครว	เสียใจ จิงนอ
	เมียรักร่วมหญไทย	ท้าวซ้า
	มารดาบิครไป	ปรโลก ลัยแซ
	สามโคกไต้สุขล้า	เล่ห์แมนถึงตน ๘
๔	โหม่นัสศักคือยารอัน	แรงนัก นาพ่อ
	แมนมากหนักนักมก	ยั้งรอัน
	ฤาจักยั้งชวนซัก	พาผิก เพิ่มแซ
	นึ่งนึ่งค้อยคิกยอัน	ยักยัยภายหลึง ๙

- ๕ ๑ โทมณัสจักเทียบข้อ ทางธรรม
 เหตุเพราะอวิชานำ เกิดพร้อม
 แม่ไค้โนโรธำ คับคัย ทุกข์แฮ
 ำรงบัจจิครนัอม แน่นน้าวณฤพาน ฯ

ความโสมนัส

- ๑ ๑ ทำทานการสละสิน สยสสถาน
 จงประกอยสามกาล เกิดพร้อม
 แรกกิถณะทาน ทำเสร็จ แล้วแฮ
 โสมนัสมาโนชนัอม นันั้นนัเป็นบุญ ฯ
- ๒ ๑ โสมนัสจักพคัอ เจียนกะเจิง เจินเฮย
 ใครสกิกขวิคเบ็ง บัณ
 หาวลุมเลอณลอบเหลิง ลงยาก อยู่ณา
 ำรู้สัถยามโคกั กลับไค้คนใด ฯ
- ๓ ๑ โสมนัสครั้งหนึ่งนั้น โจนุค
 อักขวชณทรุสนุก นักัขัม
 ขวชพระไยเป็นสุข ขยากสัก
 ครันสยสาวนัอมบัม บ้างไค้ไปสวรค์ ฯ

- ๔ ภาณูเรียกรวษฏรกา เกินพิทักษ์
 ช้าชัวร์เร่งรัก เยี่ยงปล้น
 ส่องหลวงตักดวงคัค เต็มซ่อ คนแซ
 โกงเช่นนี้ไปพัน ผิดพ้องราชภัย ฯ
- ๕ โกงนักจกคยด้วย ผู้ใด ไก่ๆ
 เขาทราบสนัดใคร ห่อนใกล้
 โกงชนิดียักคคใน พักตร์ซ่อน โกงนา
 ร้ายยิ่งสิ่งไหนไ้ แต่รู้เทียมทัน ฯ

ความซื่อ

- ๑ เป็นหญิงสัจซื่อด้วย สวามิ
 สิ่งซัดแคลงวาคิ ห่อนซัง
 ความลัษรียาที่ ขแพรง พรายนา
 การซัวช่วยขั้ข้อง ปกเหย้าจำเรือน ฯ
- ๒ สมณินัยว่าซื่อ ซินบุตร
 ประพฤติซื่อคัลบริสุทธ สบค้อง
 จำแนกแจกธรรมพทุ โอวาท สอนแซ
 แก่หมู่สาธุชนพร้อง สดับรู้มัตถรรม ฯ

๓	เป็นข้าราชการทั้ง	กตัญญู
	สัตย์ซื่อถือเจ้าชู	เชิดไว้
	บเป็นแต่ปากคู	คำอวด อ้างแซ
	ตลอดชีพชั่วตัวไ้	ห่อนกลิ้งกลบักลาย ฯ

ความโกรธ

๑	เป็นคนไทยะกล้า	เกินขนาด
	ข้าวไพร่ฝักสักหยาก	หนึ่งน้อย
	ทำไทยเขิ่นจนซาก	ใจก็ข ไม้แซ
	ต้องโทษโสภกรรมทั้ย	คิดแก้คนตาม ฯ
๒	ความโกรธกำเริบร้าย	รุนแรง
	ไ้ผิดคึกคึกแกเพลง	พลากถ้อย
	ตรีเสร์จึงสำแดง	ความโกรธ
	ว่าถูกคำหนึ่งน้อย	ข้าวคว้ามขามเหลือ ฯ
๓	สันดานพาลคุร้าย	เกะกะ
	ถือทฤษฎีมานะ	ท้อสู้
	ลุอำนาจโทษะ	มุ่นหมก ไปเซบ
	โตนผิดไ้คึกครุ	สีกแล้วเสียบความ ฯ

- ๕ หลงเมียมมอยกให้ ว่าการ แทนๆ
 คงจะเกิกรำคาญ ชุ่นซึ้ง
 เพราะโลภเล่นอนสาร สิ้นทรัพย์ บั่นแฮ
 ยกเชือกซื้อผัวขี้ขี้ ประกอบร้ายขายผัว ฯ
- ๕ ๕ ผัวรักเคยร่วมเกล้า คลั่งซม
 เฉยฉากยากเข็ญนรม ย่อมใหม่
 ทั้งแค้นและรักกรม คาลโคก
 ไร้สุขแท้โคกให้ เหตุภัยความหลง ฯ

โคลงกระทู้สุภาษิต

(ทรงพระราชนิพนธ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๐)

- ๑ รั้ว แล้วไข่มั่นตั้ง ใจทำ
รัก แค้นงไข่น้ำ ชอบให้
รัก กิรักชั่วสำ เหนียกแน่ โฉนนา
คิ และร้ายจักได้ เสรีจ้วยตนทำ ฯ
- ๒ เห็น ใดไข่มั่นด้วย ควงกมล พี่เชย
งาม ผาถงามพิศยล หยาดฟ้า
ตาม นชพิศทอน ตามตึก
ใจ พี่เห็นงามกล้า คักค่านไกรฉิน ฯ
- ๓ เห็น คิคำริห์แล้ว เต็มใจ
งาม เนตรเราอย่างไร ห่อนร้อ
ตาม จิตรอย่าตามใคร จักเขื่อย เสียแฮ
ใจ ต่างใจจำคือ กุรุได้เห็นคิ ฯ
- ๔ หยิ่ง นักจักคยได้ กัยใคร
ไป สู่ประชุมไหน แดกผ้าย
ใคร ใครบ่อยากไป พยประ คนแฮ
ชม แต่คนเคียวหม้าย เพื่อนผู้หม่พงค์ ฯ

- ๕ อาลัย มละนัง เนาวัง
 ใจห้วง เปนบ่วงหลัง ลอดแคล้ว
 บึงหนอง ประหนึ่งคัง บุ่ง เสริมแซ
 ช้ำหนัก หฤทัยซึ้ง ชักกลุ้มรุมโรม ฯ
- ๖ รั้ว อายห่อนแอบเชื้อ เอาสิน ขนแซ
 อาย บาปทรายผิดผิน ห่อนพ้อง
 วาย ทรพียชอกหากิน ทางอื่น เอาแซ
 ทุกข์ บ่ถึงทนค้อง ไทษร้ายภายหลัง ฯ
- ๗ รั้ว ประหยัคคักรากกล้า พาทาย
 ขลาก หน้อยค้อยขบขยาบ ออย่าหัว
 ขาด ไทษโหดภัยสยาบ สมจิตร
 ผิด คากมากก้าวร้าว เกิดร้ายตายโหง ฯ
- ๘ รั้ว ศิลปศาสตร์สิ้น สยสถาน
 กล้า แลกล้าสารหาญ เคิกสู
 พา พลประจัญยาน ประจักษ์ ขนแซ
 ชอบ เกิดเพราะตนกู เกียรติไว้ในดวงค์ ฯ

ความเกียจคร้าน

๓๙ เกียจ การผู้^๓อื่นแก่ง^๓ ริงเกียจ
 คร้าน มากไม่^๓อยากเหยีย^๓ค หัก^๓ถต้อง^๓
 การ คน^๓ขบ^๓เล^๓ขีย^๓ค ใ^๓่อยาก^๓ เอ^๓อแซ
 เสีย ท^๓รพ^๓ย^๓ส^๓น^๓พ^๓ว^๓ก^๓พ^๓้อง ใ^๓่ผู้^๓ห^๓ม^๓่ง^๓พ^๓ง^๓ค^๓ ๑

ความเพียร

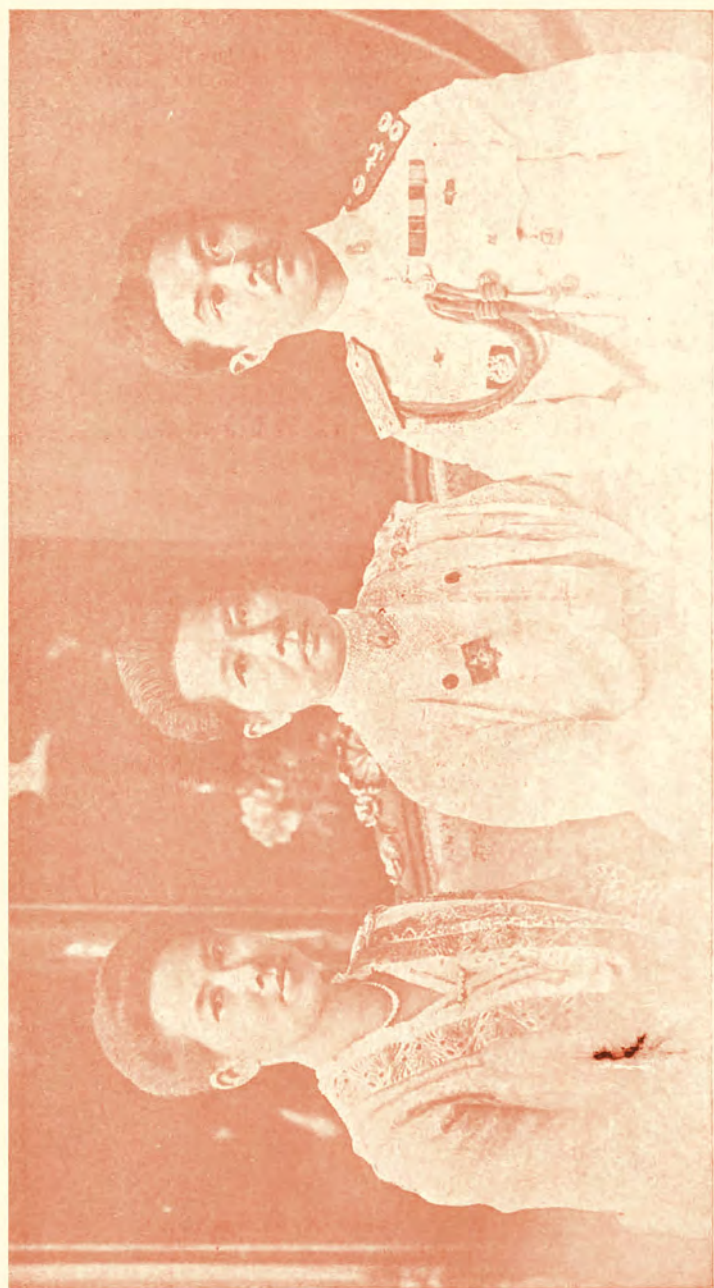
๓๐ เพียร ข้าง^๓อย่าง^๓เ^๓ก^๓เ^๓จ^๓ เข้า^๓พ^๓ง
 ติ เพราะ^๓ท^๓น^๓เ^๓ก^๓ค^๓น^๓ง แ^๓่ง^๓ย^๓อ
 มี - ข^๓ง^๓เ^๓ก^๓น^๓ข^๓ย^๓ป^๓ง แ^๓ก^๓เป^๓ล^๓ย^๓น
 ผล เ^๓ม^๓เพ^๓ร^๓า^๓เ^๓ย^๓ว^๓ค^๓อ ใ^๓่^๓ไ^๓เ^๓ย^๓ง^๓ค^๓น ๑

พระอุปสมเด็จเจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ สุขุมขัตติยกัลยาดี
กรมหลวงสรรัตนโกสินทร เมื่อพระชนมายุ ๔๐ ปี

ทรงฉายกับพระนางเจ้า ฯ พระมารดา

และสมเด็จเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต พระอนุชา

สุภาษิตโสฬสไตรยางค์

(ทรงพระราชนิพนธ์ แปลจากภาษาอังกฤษ)

- ๑ ปราชัญญ์แสดงคำวิหัตวีย ไตรยางค์
โสฬสหมคหมคอย่าง ถิ่นอ้าง
เป็นมาติกาทาง บัณฑิต แสงขอบ
หวังสวัสดิ์จักทุกข์สร้าง สืบสร้างกุศล ฯ

สามสิ่งควรรัก

- ความกล้า, ความสุภาพ, ความรักใคร่,
๑ ควรกลัากล่าวถ้อย ทั้งหทัย แท้แท้
สุภาพพจนภายใน จิตพร้อม
ความรักประจักษ์ใจ จริงแน่น นอนฤ
สามสิ่งควรรักน้อม จิตให้สนิทจริง ฯ

สามสิ่งควรชม

- อำนาจปัญญา, เกียรติยศ, มีมารยาท,
๒ ปัญญาสติกล้า เลิศญาณ
อำนาจศักดิ์ศรีคุณการ มั่งชั่ง
มารยาทเรียบร้อยมีสสาร เสงี่ยมเงื่อน งามนอ
สามสิ่งควรรักทั้ง แด่ซึ่งสรรเสริญ ฯ

สามสิ่งควรเกลียด

ความทุกข์, ความหยิ่งกำเริบ, อภักตัญญู,

- ๓ ไฉนยพิตรหายาวย้าย ทารุณ
 ๔ กำเริบเหิบเกินสกุล หยิ่งก้อ
 อีกหนึ่งท่อนรู้คุณ ไครปลูก ผั้วแซ
 สามสิ่งควรเกลียดท้อ จิตรแท้อย่าสมาน ฯ

สามสิ่งควรรังเกียจติเตียน

ชั่วเลวทราม, มารยา, ฤษยา,

- ๕ ไซ้ชั่วชาติต่ำช้า ทรชน
 ๖ ทุจริตมารยาปน ปกไว้
 หึงษ์จิตรคึกเกลียดคน คึกว่า ตัวแซ
 สามส่วนควรเกลียดไกล่ เกลียดช้องสมาคม ฯ

สามสิ่งควรเคารพ

ศาสนา, บุติธรรม, ความประพฤติเป็นประโยชน์ทั่วไปไม่ละเพาะตัวเอง,

- ๕ ศาสนาสอนสั่งให้ ประพฤติดี
 ๖ หนึ่งบุติธรรมไปมี เลือกลู้
 ประพฤติเพื่อประโยชน์ศรี สวัสดิ์ทั่ว กันแซ
 สามสิ่งควรรอบรู้ เคารพเรื่องเจริญคุณ ฯ

สามสิ่งควรยินดี

งาม, ทรงทรง, ไทยแก่ตน,

- ๖ สรรพวงศ์โสภาคย์พร้อม ธัญลักษณ์
 ภาณิตจิตรประจักษ์ ชือพร้อม
 เป็นสุขโสทคนรัก การชอบ ธรรมนา
 สามสิ่งควรชกน้อม จิตรให้ยินดี ฯ

สามสิ่งควรปราถนา

ความสุขสบาย, มิตรสหายที่คึก, ใจสบายปรุโปร่ง,

- ๗ สุขกายวายโรครัน ไร้ความ
 มากเพื่อนผู้วานการ ชีพได้
 จิตรแผ้วถ่องสำราญ รมย์สุข เกษมแซ
 สามสิ่งควรจักให้ วัชรอันปราถนา ฯ

สามสิ่งควรอันวอนขอ

ความเชื่อถือ, ความสงบ, ใจบริสุทธิ์,

- ๘ ศรัทธาทำจิตรหมั่น คงตรง
 สงบรยับดับประสงค์ สิ่งเศร้า
 จิตรสอาดปราศสิ่งพะวง วุ่นชุ่น หมองแซ
 สามส่วนควรใส่เฝ้า แท้ตั้งอธิฐาน ฯ

สามสิ่งควรนับถือ

ปัญญา, ฉลาก, มั่นคง,

- ๕ ปญฺญาตรองทริลัก ฤกหลาย
 ฉลากยั้งสิ่งแยบคาย คากู้
 มั่นคงไม่คั่นคลาย คลอนกลับ กล้วยแซ
 สามสิ่งควรกอบกู้ กับผู้นับถือ ฯ

สามสิ่งควรจะชอบ

- ใจาริสุจริต, ใจี, ความสนุกเบิกบานพร้อมเพรียง,
 ๖ สุริทิจิตรโอบอ้อม อารี
 ใจโปรงปราศราศี ชุ่นซึ้ง
 สิ่งเกษมสุขเปรมปรี คาพรั่ง พร้อมแซ
 สามสิ่งสมควรต้อง ชอบต้องยินดี ฯ

สามสิ่งควรสงสัย

ยอ, หน้าเนื้อใจเสือ, กลับกลอก,

- ๗ ค่ายอภัยของไทร ทุกประการ
 พักตร์จิตรผดกัณประมาณ ยากู้
 เร่วรักผลักพลันขาน คากลับ พลันญา
 สามส่วนควรแล้วผู้ พะพ้องพึงแคลง ฯ

สามสิ่งควรละ

เกียจคร้าน, วาจา^{๒๑}ฟั่นเฟือน, หยอกหยายและแสดงฤๅษัตถ์,^๒

- ๑๒ เกียจคร้านการทำงานทั้ง การตน ก็ดี
 พุทมากเปล่าเปลืองปน ปกเกล้า
 คำแสดงเลียดแทงระคน คำหยาย หยอกฤๅ
 สามสิ่งควรทิ้งไว้ ชาติสิ้นสันดาน ฯ

สามสิ่งควรกระทำให้มี

หนังสือดี, เพื่อนดี, ใจเย็นดี,

- ๑๓ หนังสือสอนสั่งข้อ วิทยา
 เว้นยาปเสาะกัลยาณมิตรไว้
 หนึ่งซากปรักโทษา คติห่อ ใจเซย
 สามสิ่งควรมีให้ มากยังยืนเจริญ ฯ

สามสิ่งควรจะหวงแหนฤๅต่อสู้เพื่อรักษา

ชื่อเสียงยศศักดิ์, บ้านเมืองของตน, มิตรสหาย,

- ๑๔ ความดีมีชื่อทั้ง ยศดา ศักดิ์ไชย
 ประเทศเกิดกุลพงศ์ อยู่ยัง
 คนรักร่วมอธิยา ศรัยสุข ทุกข์แ
 สามสิ่งควรสงวนตั้ง ต่อสู้ผู้เบียน ฯ

สามสิ่งควรครองไว้

กิริยาที่เป็นในใจ, มักง่าย, วาจา,

- ๑๕ ขากการอันเกิดด้วย น้ำใจ แปรฤา
ใจซึ่งรีบเร็วไว ก่อนรู้
วาจาจักพูดใน กิเลส สรรพแฮ
สามสิ่งจำทั้ผู้ พัทธ์กัหมันครองระวัง ฯ

สามสิ่งควรเตรียมเพื่อ

อนิจจัง, ชรา, มรณะ,

- ๑๖ สิ่งใดในโลกล้วน เปลี่ยนแปลง
หนึ่งชราหย่อนแรง เร่งวัน
ความตายคิดตามแสง ทำชีพ ประลัยเฮย
สามส่วนควรคึกคัก คติรู้เตรียมคอย ฯ
- ๑๗ จบสารสียหกเค้า คเนนัย หมวกแฮ
หมวกละสามคึกสรรพ เสร์จัน
เป็นสียสียแปดฉบับ ขอกเยียง อย่างแฮ
ตามแบบขาคทวัน เสร์จแล้ววิบุรณ ฯ

สุภาษิตนฤทมนการ

(ทรงพระราชนิพนธ์แปลจากภาษาอังกฤษ)

กิจ ๑๐ ประการที่ผู้ประพฤติดังไม่เคยเสียใจ

๑	บัณฑิตวินิจแล้ว	แถลงสาร สอนเขย
	ทศนฤทมนการ	ผู้ ชู
		ชอช
	เหตุผู้ประพฤดียาน	คังกล่าว นั้นนอ
	โถมันสเพราะกิจนี้	ห่อนได้เคยมี ฯ

๑ เพราะความดีทั่วไป

๑	ทำดีไปเลือกวัน	ผู้ ไค ไคเซย
	แต่ผูกไมตรีไป	รอยข้าง
	ทำคุณอุทหนุนใน	การชอย ธรรมนา
	ไว้ศัตรูของมล้าง	กลับช้องสรรเสริญ ฯ

๒ เพราะไม่พูดร้ายต่อใครเลย

๑	เห็นห่างโมหะอื่น	ฤษยา
	สละส่อเสียดมารยา	ใส่ร้าย
	คำหยายจายจ้วงฮา	นาฏชู้ เชิญเซย
	โยหมิ่นนินทา้าย	โทษให้ผู้ไค ฯ

๓ เพราะถามฟังความก่อนตัดสิน

- ๑ ยินคนมีเรื่องน้อย ใหญ่ไฉน ก็ดี
 ยิงบ่ลงเห็นไป เกิดควัน
 ฟังตอบขอคำไข คิกโคร์ ควรวญา
 ห่อนตัดสินห้วนห้วน เหตุควยเบาความ ฯ

๔ เพราะคิดเสียก่อนจึงพูด

- ๑ พาที่มีสิทธิ์ รอคิด
 รอยคอบชอยแลผิด ก่อนพร้อง
 คำพูดพางลิขิต เขียนร่าง เรียงแซ
 ฟังเพราะเสนารตอง โสคทั้งห่างภัย ฯ

๕ เพราะอดพูดในเวลาโกรธ

- ๑ สามารถอาจห้ามงก วาจา ตนเซย
 ปางเมื่อยังโกรธา ชุ่นแค้น
 หยุคคิกพิจารณา แพ้ชนะ ก่อนนา
 ชอยผิดคิกเห็นแม่น ไม่ยังเสียความ ฯ

๖ เพราะได้กรุณาต่อคนที่ถึงอับจน

- ๑ กรุณานรชาติผู้ พ้องภัย พิชิตเซย
 ช่วยรอดปลอดภัย สว่างร้อน
 ผลักเพิ่มพูนใน อนาคต กาลแซ
 ชนจักชูช้อช่อน บ้างเบองประยุบัน ฯ

๓ เพราะขอโทษบรรดาที่ได้ผิด

- ๑ ไก่ก๊วก๊วกพลากแล้ว ไข่ละ ลืมเลย
 หย่อนทฤษฎีมานะ อ่อนน้อม
 ขอโทษเพื่อคารวะ วายขาด หมางแซ
 ดีกว่าปดอ้อมค้อม คิดแก้โดยโกง ฯ

๔ เพราะอดกลั้นต่อผู้อื่น

- ๑ ชนคิมามากหมั้น สันดาน
 ใครกระกระระราน อดกลั้น
 ไข่ฉนเฉียบเฉกพลาก พาเคือก วัณพ้อ
 ผู้ประพฤคิถังนั้น จักได้ใจเย็น ฯ

๕ เพราะไม่ฟังคำคนพูดเพศนิทาน

- ๑ ไข่ฟังคนพูดฟัง ฟันเผื่อ
 เท็จและจริงงานเจอ คละเคล้า
 ค้อมคเคียวกริถะเคือ ทานทั่ว ไปนา
 ฟังจะพาพลอยเข้า พวกเพื่oringควาน ฯ

๑๐ เพราะไม่หลงเชื่อข่าวร้าย

- ๑ อีกหนึ่งไข่เชือถ้อย คำคน ภาแซ
 ขอกเล่าข่าวเหตุผล เรื่องร้าย
 สืบสอบประกอบจน แจ่มเท็จ จริงนา
 บังคับวันยักย้าย คนเห็นก่อนกาล ฯ

- ๑ ข้อความตามกล่าวแก่ สิบประการ นั้นขอ
 ควรแก้ความพิจารณา ทว่าผู้
 แม้ละไข่ขาดปาน ไคลงกล่าว ก็ก็
 ควรระงับภัยสู้ สงบข้างยังก็ ฯ

โคลงพระราชปรารภความสุขทุกข์

(ทรงพระราชนิพนธ์ เวลากำลังทรงประสูติเมื่อ ร.ศ. ๑๓๒)

- ๑ ความรักจักทำให้ เห็นชัด เจนฤ
รักสิ่งทรัพย์สินสมบัติ มากล้ำ
ชลาห์ลากจากชีพพลัด เพราะทรัพย์สิน แลเฮย
รักเช่นนั้นมั่งล้ำ เกลั่นกลุ้มประทุมชน ฯ
- ๒ อิกกลหนึ่งนั้นนั่น รักสุข สบายนอ
เห็นทไทรนกลทุกข์ เวรร้าง
เวียงสวรรค์ขบสนุก เพราะปราศ สุขแฮ
แสงสุขเมื่อสร้างข้าง นำให้ใจสบาย ฯ
- ๓ ชีวิตมนุษย์นอ เปลี่ยนแปลง จริณนอ
ทุกข์และสุขพลิกแพลง มากคร้
โบราณท่านจึงแสดง เปนเยี่ยง อย่างนา
ชั้นนัยเจ็ดที่ทั้ง เจ็ดข้างฝ่ายใด ฯ
- ๔ เปนเด็กมีสุขคล้าย ภิรदान
รู้สุขรู้ทุกข์หาญ ชลาห์ทว้ย
ละอย่างละอย่างพาล หย่อนเพราะ ผลอแฮ
คล้ายกับผู้จวนม้วย ชีพสันสคติสุข ฯ

สุภาษิตเบ็ดเตล็ด

โคลงชมถิ่น .

(ทรงพระราชนิพนธ์ในระหว่างเสด็จประพาสเมืองจันทบุรี
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๐)

เกาะสีชัง

๑	ถิ่นสุขกายสุขด้วย	ถิ่นดี
	จิตรโปร่งปราศราศี	ชุ่มชื่น
	สองสุขแห่งชาวดี	ซึ่งเกาะ นั้นแฮ
	อายย่อมเย็นพัน	แต่ร้อยเรือนวิม - ๑

สัตหีบ

๑	ไมเลมาะเกาะแก่งกัน	กันกง
	แปดทิศเทียมมณฑล	ถิ่น
	เว้นว่างระหว่างวง	เป็นช่อง
	สัตหีบเก่ากษ	ช่อแดน ๑
๒	คิดไคไคคล้องแม่น	เขายัง
	เขาชอยบขาดแคลน	ว่างข้าง
	อย่าท้อจิตรเจียวยัง	จักค่อ คึกแซ
	เพียรมากยไว้ร้าง	เรศผล ๑

ทั้งกระเบน

- ๑ ทั้งกระเบนมีข้อกว้าง ริมสมุทร
 เกิดกอบสลิลสุทธ สดากแท้
 พยุพากระพือรุก รลชกท่วม ข้อแซ
 น้ำคังเค็มแล้วแม่ วิกซันหายเค็ม ฯ
- ๒ เฉกชนบัณฑิตผู้ ปรีชา
 พิเศษสุทธธัญญา ยิ่งล้ำ
 โภยพาลประพันธพา โทษท่วม ถมแซ
 สวสียความจริงซ้ำ เสรีแล้วเห็นคุณ ฯ
- ๓ ชนพาลปานน้ำซึ่ง เค็มเขี้ยว
 ยาวใหญ่ไหลเป่นเกลียว ว้างไว้ง
 ไส้จริงแต่จิบเคี้ยว ฤกั้ม ไค้ไลย
 มากก็มากคคไค้ง คยค้ำพาเสีย ฯ
- ๔ บัณฑิตรักเทียบแม่น นที ฤคฤ
 เห็นชุ่นจอกแหนดมี มากควัย
 กระหายคิมเย็นคิ กลสุช เกษมแซ
 น้อยบ่่น้อยนักม้วย มอกไค้แทนตัว ฯ

โคลงสุภาวดีพระราชทานกรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา

๑ ความรู้คู่เปรียบด้วย	กำลัง ภายแซ
สุวิทย์คือเกราะบัง	ศาสตรพ้อง
ปัญญาประจักษ์	อาวุธ
กมุตคติต่างโล่ห์ป้อง	อาภรณ์กลางสนาม ฯ

โคลงชมเรือขุดไชยา

(ทรงพระราชนิพนธ์พระราชทานกรมพระกำแพงราชานุภาพ)

๑ รดเร็วเรือวงน้ำ	เรือนสยาย
เมี่ยงชี้อีกสหาย	ร่วมไว้
ไปไหนจะวาย	ความสุข
เรือขุดไชยาใช้	ชอบต้องตามแผน ฯ

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๕ นครราชสีมา

